

Kondacs Pál

Szökés

(elbeszélés)¹

Marienka Pákozdióvá váratlanul és titokban tűnt el a faluból, az eset az egész falut megrázta. Mindenki erről beszélt. A felnőttek az utcán, a gyerekek pedig a játszótéren pusmogtak a tanárnő eltűnéséről. Nem búcsúzott el senkitől. Kollégái, ismerősei és az utcabeliek sejtettek valamit eltűnésének okáról, de egyelőre senki nem mert róla nyíltan beszélni...

Marienka öt évvel ezelőtt, kiváló eredménnyel végezte el a pedagógiai főiskolát. Nagyon boldog volt, amikor megtudta, hogy szűkebb hazájában, szülőfalujában kezdheti pályafutását. Hogy tanító-nevelő munkáját ott kezdheti, ahonnan kilenc évvel azelőtt annak reményével indult, hogy általános iskolai tanárnő lesz. Beteljesült a vágya, hogy a falu családjainak gyerekeit taníthatja. Nagyon lelkes volt. Érezte, hogy vörös diplomával a zsebében oda kell mennie, ahol a legnagyobb szükség van rá: a faluba. A saját, személyes problémáival nem is törődött. Tanítani akart, megvalósítani nagy terveit, merész, ifjonti álmait és legalább annyit keresni, hogy ne legyenek anyagi gondjai. Reálisan gondolkodott: tudta, hogy kezdőként nem számíthat magas fizetésre. Úgy döntött, nyugdíjas szüleinél fog lakni, akik talán majd örülnek is annak, hogy öt gyerekük közül legalább az egyik velük marad, és segít nekik... Így nem kell albérletet fizetnie, több marad ruhákra, ételre és talán egy kis szórakozásra is... Túlórákat vállalt az iskolában, helyettesítette a kollégákat, és a tanórákon túli tevékenységekben is szorgalmasan részt vett. Megszervezte például az iskolai vegyes gyermekkórust, amely rövid idő alatt kitűnő eredményeket ért el. A rádióban is szerepelhetett gazdag repertoárjának néhány sikeres darabjával. Mindenhol ott volt, ahol a községi tanács elvárta a gyerekek vagy az iskola segítségét. Mondogatták is róla, új seprű jól seper...

Hamar megszerették a szülők meg a gyerekek is. Kollégái irigyelték az eredményeit és a népszerűségét. Pályája sikeresen alakult volna, ha némelyek nem fedezik fel benne a nőt. És őbenne is felmerült, hogy jó lenne, ha már a saját gyerekét nevelhetné otthon, családi körben... Bizony, szalad az idő...

Tudni kell róla azt is, hogy már rég férjhez ment volna, ha csak a saját szívére hallgat... De az anyjára hallgatott. Mindig is úgy gondolta, hogy az édesanyja csakis jót akarhat neki.

A tornatanár volt a harmadik férfi az életében. Kisportolt alakja, határozott fellépése és modora nagyon jó benyomást tett rá. Peter elvált és egy gyermek után fizetett tartásdíjat. De Marienka nem bánta. Nem törődött az emberek megjegyzéseivel sem, akik ujjal mutogattak rá, mondván, hogy az a „vén” kujon Marienka Pákozdióvá is elkapta... Tudták, hogy titokban találkoznak Marienka szüleinek tóparti faházában, ott, ahol nyaranta olyan jól érezte magát... Odajárt fürödni meg napozni. Peter soha nem késett. A megbeszélte időben mindig pontosan megérkezett, és azután rögtön bezárták az egyszobás faház ajtaját...

Most azonban nem így történt. Marienka már reggel eldöntötte, nem hajlandó tovább így élni. Peter vagy elveszi őt feleségül, vagy kiadja az útját... Végére is Peternek ez így nagyon kényelmes, ő azonban mégis csak hajadon! És senkinek nem tesz jót, ha az emberek a szájukra veszik...

Peter aznap is nagyon pontosan érkezett. Hajtotta a hőség is. A hőmérő árnyékban harmincöt fokot mutatott. Szörnyen égetett a nap. Egykettőre lerakta a biciklijét, lerántotta az ingét meg a nadrágját, és belegázolt a vízbe. Jót tett neki a mindennapos fürdőzés, mivel a nyári szünetben kiegészítőként dolgozott a kiskocsmában, amelyet az édesanyja vezetett. Jól jött neki a mellékes, mert tanárként keveset keresett...

Fejest ugrott a vízbe, és amikor felbukkant a felszínre, vidáman odakiáltott Marienkának:

– Gyere Marienka, nagyon kellemes a víz. Ússzunk egyet együtt!

Marienka úgy tett, mintha meg se hallotta volna Petert, tovább olvasta az Amerikai tragédiát.² Peter rögtön észbe kapott. Érezte, hogy Marienkával történt valami. Kiúszott a partra és leheveredett mellé a frissen kaszált rét zöld gyepszőnyegére... és elkezdte faggatni.

¹ A szerző *Osudové prelomy/Sorsfordulók (Dolnozemské príbehy/Alföldi történetek)* című könyvéből.

² Theodore Dreiser amerikai író regénye.

– Mi van veled? Megint telebeszéltek a fejed marhaságokkal! Tudom, mit gondolnak rólam! Elvált ember vagyok, gyereke van, mit akarok én Marienka Pákozdióvától! Jobb lenne, ha szedném a sátorfámat és találnék egy hozzám illő nőt. De ki illik hozzám? Megelégettem a házasságot! Nehezen szánom el magam újra... Aki már egyszer megégette az ujját... Más sem viselkedne másképpen. És nem is lenne hol laknunk.

– Nem erről van szó – szólalt meg Marienka reszketve az idegességtől. – Te mindig csak magadra gondolsz! Már régóta együtt vagyunk. Vagy elveszel feleségül, vagy hagyj békén! Hagyjuk abba ezt az egész ostobaságot... Vagy azt hiszed, hogy velem kedvedre kiélheted a vágyaidat, szerelmes szavakat suttogatsz? Hisz utána mindig elmész, én pedig töprenghetek azon, hogy elveszel-e egyáltalán? Belátom, neked is nehéz... De valamit tennünk kéne... Tudom jól, nálatok nem lakhatunk, és az én anyám sem engedi meg, hogy egy ilyen szoknyapecért vigyek hozzánk, abba a szent házba... De harmadik út is lenne. Elmegyünk együtt egy másik faluba vagy városba; tanárookra mindenhol szükség van...

– Marienka, nagyon jól tudod, hogy anyámat nem hagyhatom egyedül. Apámnak már nincs sok hátra. Nem hagyhatom el őket, csak azért, hogy én boldog legyek... Marienka, erről már sokat beszélgettünk, és mindig megértettél, Marienka...

– Mindennek van határa. És jól tudod, milyenek az emberek...

– Tudom, de mit csináljak? Esetleg keresek valami albérletet.

Az albérletet csak azért említette, hogy véget vessen a végeláthatatlan beszélgetésnek, ami gyakran megkeserítette a kellemesnek ígérkező perceket.

Marienka hajszál híján elsírta magát. Érezte, hogy megint nem jutottak dűlőre ebben a dologban. Talán az albérlet... Ha egyszer sikerülne valami... A kis faház ajtaja újra bezárult. Marienka ellenállását legyőzte a forró pillanatok iránti vágya. Peter tapasztalt férfi volt... Fontosnak tartotta, hogy Marienka se felejtse el ezeket a pillanatokat...

A forró csókokat és a testi-lelki összefonódást a vízben sem tudta elfelejteni. A hús vízű tóban a hátán lebegve, félig behunyt szemmel újra meg újra átélte a boldog pillanatokat...

Peter addigra már rég a faluban volt. A délutáni élményeket gyorsan elfedte vele a kiskocsmá vendég-hada... Az albérletet pedig amúgy sem gondolta komolyan. Egyszerűen nem is értette, miért ne lakhatnána Marienka anyjánál, ahol három szoba is üresen áll. Náluk otthon más a helyzet. Hárman laknak egy egyszobás lakásban...

Délután négy óra körül megjött Marienka anyja. A faházat a szüleitől örökölte. Kedvenc délutáni elfoglaltsága volt nagyokat sétálni, azután fürödni a langymeleg vízben. Marienka az albérlet ígérete felett érzett örömeiben úgy döntött, nem hallgat tovább. Amikor hazaértek, így szólt:

– Tudod, anyu, én már egy éve találkozgatók ezzel a Szamossal. Szeretném elmondani...

– Egy szót sem akarok hallani! – vágott a szavába az anyja. – Mindent tudok! Gondoltam, hogy nem tudod, de én mindent tudok rólatok – záporoztak tovább anyja epés szavai. – Csak türelmesen vártam, mikor mondasz el mindent nekem, aki a leginkább érintett. Hiába vártam! Hiába gondoltam, talán csak számítok annyit, hogy elmondod, hiszen nagyon jól tudod, mennyit dolgoztam érted az életben... Diplomát adtam a kezébe. Különbén pedig jól tudod, hogy az öt gyereke közül egyiknek se volt olyan élete, mint neked. Mindenki a saját lábán áll, csak te élsz az én kenyereimen, és az ember még őszinteséget se várhat tőled! Mi más szellemben neveltünk téged... és azt is nagyon jól tudom, ki az... az a Szamos... Te biztosan nem tudod, mert ha tudnád, lenne benned legalább egy mákszemnyi szégyenérzet, és nem járnál vele. Hát én most megmondom neked, hogy ki ő. Pontos információim vannak. És ezeket nem az utcán szedtem össze. Ide figyelj!

Leült az asztalhoz, mint aki hosszú beszélgetésre készül. Marienka úgy reszketett, akár a nyárfalevél. A falnak kellett támaszkodnia. Jól ismerte anyja természetét és kíméletlenségét. Csakis és kizárólag neki lehetett igaza, és abban a házban csak az történhetett, amivel ő egyetértett... Nem ismert kompromisszumot. Marienka egyszeriben ráeszmélt, kár volt felvetni ezt a kérdést, felesleges minden szó, most az anyja unalmas és kétes szentenciái következnek, amelyek egy másik világban gyökereznek... Lábai reszkettek.

Anyja folytatta:

– Tudod, az a te Szamosod egy kujon, kujonok között is a legnagyobb szoknyavadász, amelyet még nem látott a világ. Mindenki lefekszik, aki egy kis hajlandóságot mutat. És sajnos, sokan vannak ilyenek a világon... De jól jegyezd meg, nem engedem, hogy te is közéjük tartozz... Mi másképp neveltünk téged...

Elhallgatott, látszott, hogy valami olyasmit akar mondani, amitől maga is fél...

– Talán már te is ágyba bújtál velem?

Marienka megijedt. Mintha villám csapott volna belé. Anyja fürkésző szemébe nézett, s mint aki esztét veszítette, tele torokból kiabálni kezdett. Még soha nem viselkedett így. Elhatározta, akkor is megmondja a véleményét, ha utána rögtön kidobja is az anyja...Vértelen, remegő ajkakkal, de meggyőződve a saját igazáról, kiadott magából mindent, ami már régóta nyomasztotta...

– Tudod, anyu, meg se mukkannék, ha én lennék az első a családban, aki cirkuszt csinál. De sajnos átéltem azokat az időket, amikor a testvéreim a saját útjukat kezdték járni... Azokat az utakat, amelyeket maguk választottak, és amelyekkel te soha nem értettél egyet. Ez készlet arra, hogy szemtől szemben elmondjam neked az igazat. Tudom, hogy ez nálunk nem volt szokás. Csak neked lehetett igazad...

Marienka nagyot sóhajtott, és gyorsan folytatta:

– Neked csak a címek meg a diplomák számítanak... A vagyon, az már nem! Jól megtanultad, hogy ma már nem lehet és nem is illik a vagyonról gondolkodni... De azt még nem tudod, hogy az emberekben bízni kell... Miért nem bízol például énbennem? Nem vagyok már csecsemő, hogy ne tudjam, kivel akarok járni és kihez férjhez menni... Magam szeretnék erről dönteni... Ne szóljon bele senki, még te sem...

Marienka érezte, hogy túl messzire ment...Elsírta magát és beszaladt a szobájába.

Bezárta az ajtót, nem akart látni senkit. Petert sem. Minden ízében remegett. Nőttön-nőtt benne az aggodalom. E szörnyű percek után mitévő lesz? Az anyja soha nem bocsájt meg neki. Eszébe jutott Peter. Csak őhózzá menekülhet. Felvette piros kardigánját és kiszaladt az utcára. Tudta, hogy Peter még a kocsmában van. Biciklire pattant és hajtott a sötét utcákon keresztül. Érezte, hogy valaki liheg mögötte, és el akarja kapni... Folyt róla a veríték, amikor megállt a kocsmá előtt, amely tele volt részegekkel... Fény vetült az arcára. Undor fogta el. A sörrel áztatott padlón papucsos férfi lábak tapodtak. Ő oda be nem teszi a lábát... Hol lehet Peter? Nem látott be a pult mögé. Megvárja, amíg bezárnak. Szörnyű volt: egyedül ácsorogni az utcán... Nincs utálatosabb a részeg embernél, beleköt mindenkibe... Trágárságok záporoztak rá...

Már éppen elindult volna, amikor az ajtóban megjelent Peter, kezében üres söröspoharakkal. Peter észrevette, és odaszaladt hozzá. A poharakból még csöpögött a sárga folyadék...

– Hogy kerültél ide? Marienka Pákozdióvának ilyenkor már ágyban a helye – ugratta, de Marienka sápadt arca és reszkető teste nem jósolt semmi jót!

Marienka görcsösen belekapaszkodott a biciklikormányba.

– Beszélnem kell veled. Nagyon komoly dologról van szó. Eljöttem otthonról... Lehet, hogy soha nem megyek vissza.

– Miért? Mi történt? Már megint az anyád...

– Nézd, ez az én dolgom. Amit mondani akarok, csak mi kettőnkre tartozik...

Peter vörös lett, mint az érett paradicsom. Hogy Marienka ne vegye észre, háttal fordult a fénynek. Nem tudta, mire gondoljon. Talán... talán csak nem az, amitől mindig félt, amikor Marienkától búcsúzott... Az borzasztó lenne! Fülében visszhangoztak Marienka szavai. Nem veteti el a gyereket, ha másállapotba kerül... Jóságos Isten... Megmondom neki, hogy csak akkor veszem el, ha megszabadul a „batyutól”... Az talán segít...

– Várj, mindjárt záróra, utána mindent megbeszélünk.

Fél óra múlva a lehúzott rolók mögött ültek.

– Ismerek egy kitűnő orvost, tudod, már beszéltünk róla – szakította meg a kínos csendet Peter. – Ha elmondom neki, diszkréten elvégzi otthon. Nem kell félned, kiváló orvos, a saját autóján odavisz és vissza is hoz... Meg kell értened, most nem nőülhetek... Te is tudod, hogy nincs hol laknunk... És gyerekekkel nem mehetünk albérletbe...

A szavak jégesőként hullottak Marienkára az üres, bűzös kocsmában.

Peter elhallgatott. Felötlött benne, hogy Marienka talán valami egészen más dolog miatt jött. Ő meg itt mindenféle ostobaságot fecseg... Úgy repkedtek fejében a gondolatok, mint méhek a virágzó akácfa körül. De miért nem beszél? Hiszen azért jött, hogy mindent elmondjon neki. „Beszélnem kell veled... nagyon komoly dologról van szó...” És most ez a hallgatás... jaj, ez borzasztó... Tulajdonképpen mi történt ezzel a lánnyal! Hiszen tudja, hogy szeretem...

– Marienka... Marienkám... mondj valamit...

Kinyújtotta feléje a kezét, tétován odalépett hozzá. Hosszú ujjaival átölelte Marienka vállát... Peterből hűvös idegenség áradt. Marienka összeresztette. Minden erejét összeszedte, és kitepte magát Peter öleléséből. Felhúzta a rolót, és nyomban felpattant a biciklire.

Peter utána kiáltott... Futott a bicikli után...

– Marienka... Ma-ri-en-ka-a... Várj! Hisz nem mondtál nekem semmit... Sze-ret-lek...

Marienka kivilágítatlan biciklije egykettőre eltűnt az utca sötétjében...

A biciklit másnap reggel találták meg a falu vasútállomásán.

István Anna fordítása